

Usnesení Nejvyššího soudu SSR ze dne 31.10.1972, sp. zn. 3 Co 201/72, ECLI:CZ:NS:1972:3.CO.201.1972.1

Číslo: 43/1973

Právní věta: Ustanovenie § 8 nariadenia vlády ČSSR č. 2/1971 Zb. umožňujúce vyplácanie starobného dôchodku (alebo jeho časti) aj v prípade, keď dôchodcovi patria aj nemocenské dávky, sa vzťahuje len na dôchodcov, ktorým je starobný dôchodok poskytovaný podľa nariadenia vlády ČSSR č. 2/1971 Zb. Inak sa starobný dôchodok po skončení pracovného pomeru dôchodcovi nevypláca v čase, keď poberá nemocenské dávky. Pracovníkovi, ktorý si po splnení nároku na starobný dôchodok zvolil miesto výplaty dôchodku pri zamestnaní zvyšovanie nároku na dôchodok, neprislúcha starobný dôchodok po skončení pracovného pomeru za čas, po ktorý sa mu vyplácajú nemocenské dávky.

Soud: Nejvyšší soud SSR

Datum rozhodnutí: 31.10.1972

Spisová značka: 3 Co 201/72

Číslo rozhodnutí: 43

Číslo sešitu: 5

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Důchod, Nemocenská, Sociální zabezpečení

Předpisy: 54/1956 Sb. § 15

§ 21 101/1964 Sb. § 16

§ 52

§ 53

§ 54

§ 58

§ 92 143/1965 Sb. § 70 2/1971 Sb. § 8

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 43/1973 sb. rozh.

Ustanovenie § 8 nariadenia vlády ČSSR č. 2/1971 Zb. umožňujúce vyplácanie starobného dôchodku (alebo jeho časti) aj v prípade, keď dôchodcovi patria aj nemocenské dávky, sa vzťahuje len na dôchodcov, ktorým je starobný dôchodok poskytovaný podľa nariadenia vlády ČSSR č. 2/1971 Zb. Inak sa starobný dôchodok po skončení pracovného pomeru dôchodcovi nevypláca v čase, keď poberá nemocenské dávky.

Pracovníkovi, ktorý si po splnení nároku na starobný dôchodok zvolil miesto výplaty dôchodku pri

zamestnaní zvyšovanie nároku na dôchodok, neprislúcha starobný dôchodok po skončení pracovného pomeru za čas, po ktorý sa mu vyplácajú nemocenské dávky.

(Uznesenie Najvyššieho súdu SSR z 31. 10. 1972, [3 Co 201/72](#))

Správa dôchodkov v Bratislave dvoma rozhodnutiami z 21. 7. 1971 rozhodla, že navrhovateľovi od 1. 7. 1970 nepatrí starobný dôchodok, ktorý poberal v sume 1494 Kčs mesačne, preto sa mu dôchodok dňom 1. 7. 1970 odníma, a pretože sa dôchodok vyplácal neprávom, vznikol za čas od 1. 7. 1970 do 19. 9. 1970 preplatok v sume 35 Kčs, ktorý sa mu ukladá k náhrade; ďalej potom Správa dôchodkov priznala od 20. 9. 1970 navrhovateľovi plný starobný dôchodok vo výške 1494 Kčs, ktorým vlastne zmenila predchádzajúce rozhodnutie z 3. 2. 1971 o priznaní starobného dôchodku. Ďalším rozhodnutím z 20. 10. 1971 predpísala navrhovateľovi k náhrade sumu 3934 Kčs z titulu preplatku na starobnom dôchodku, ktorý mal vzniknúť v čase od 1. 7. 1970 do 19. 9. 1970, v ktorom sa navrhovateľovi vyplácalo nemocenské.

Navrhovateľ podal návrh na preskúmanie všetkých uvedených rozhodnutí a žiadal, aby boli zrušené. Bol toho názoru, že Správa dôchodkov je viazaná predchádzajúcim rozhodnutím z 3. 2. 1971, ktorým mu priznala starobný dôchodok od 1. 7. 1970 vo výške 1494 Kčs, a nemôže o jeho obsahu nanovo konať a rozhodovať, pokiaľ sa nezmenia skutkové alebo právne okolnosti. Správa dôchodkov môže síce meniť ňou vydané rozhodnutia, ale pri podmienkach, aké má na mysli ustanovenie § 53 ods. 1 zákona č. 101/1964 Zb. Toto ustanovenie ju však neoprávňuje, aby oduzerala dávku za uplynulé obdobie, ale len odo dňa, ktorým uplynulo obdobie, za ktoré bola dávka už vyplatená. Ohľadne predpísania údajného preplatku na starobnom dôchodku uviedol, že k uloženiu tejto povinnosti sa vyžaduje vedomé spôsobenie preplatku na dávke. Musí ísť o úmyselné vylákание dávky zamlčaním rozhodnej skutočnosti, prípadne nesplnením povinnosti, a o vedomé prijímanie dávky vyplácanej neprávom. Žiadna z uvedených okolností však nebola uňho zistená. V rozhodnutí Správy dôchodkov je len uvedené, že sa mu v čase od 1. 7. 1970 do 19. 9. 1970 vyplácal starobný dôchodok neprávom, pretože v tom čase poberal aj nemocenské. V čase, za ktorý mu Správa dôchodkov predpisuje k náhrade sumu 3934 Kčs, bol už poberateľom starobného dôchodku a nemocenské mu právom patrilo ako pracujúcemu dôchodcovi v zmysle vtedy platného vládneho nariadenia č. 73/1969 Zb. Nebolo jeho povinnosťou, aby hlásil Správe dôchodkov, že poberá nemocenské.

Krajský súd v Bratislave potvrdil rozhodnutie Správy dôchodkov z 20. 10. 1971, ktorým bol navrhovateľovi predpísaný k náhrade preplatok na starobnom dôchodku v sume 3934 Kčs za čas od 1. 7. 1970 do 19. 9. 1970. V odôvodnení svojho uznesenia uviedol, že navrhovateľ vzniknutý preplatok zavinił, pretože nemohol poberať súčasne nemocenské dávky a starobný dôchodok. Navrhovateľovi po 1. 7. 1970 vznikla ohlasovacia povinnosť v zmysle ustanovenia § 52 ods. 2 zákona č. 101/1964 Zb. a mal Správe dôchodkov hlásiť do 8 dní skutočnosť, že poberá nemocenské dávky. Súd prvého stupňa bol toho názoru, že na navrhovateľa sa výhody, ktoré boli uvedené vo vládnom nariadení č. 73/1969 Zb. nevzťahujú, pretože bol v riadnom pracovnom pomere, a i keď podmienky nároku na starobný dôchodok splnil už v roku 1968, do dôchodku nešiel, ostal naďalej pracovať a zvolil si zvyšovanie dôchodku podľa ustanovenia § 16 ods. 1 zákona č. 101/1964 Zb. Ďalšími námietkami navrhovateľa sa súd prvého stupňa nezaoberal, čo je zrejmé z dôvodov jeho uznesenia.

Navrhovateľ podal proti uzneseniu súdu prvého stupňa odvolanie a žiadal toto rozhodnutie zrušiť, pretože bolo treba najprv riešiť otázku nároku na dôchodok a jeho trvanie, teda otázku spätného oduznaní nároku na starobný dôchodok a jeho výplatu, a až potom sa zaoberať otázkou preplatku.

Najvyšší súd SSR zrušil uznesenie súdu prvého stupňa a vec mu vrátil na ďalšie konanie a nové rozhodnutie.

Z odôvodnenia:

Správa dôchodkov vydala v tejto dôchodkovej veci tri rozhodnutia; dve boli vydané 21. 7. 1971 a jedno 20. 10. 1971. Jedným rozhodnutím z 21. 7. 1971 odňala navrhovateľovi od 1. 7. 1970 starobný dôchodok, ktorý mu bol priznaný rozhodnutím z 3. 2. 1971, a súčasne mu predpísala k náhrade sumu 35 Kčs z titulu preplatku na starobnom dôchodku za čas od 1. 7. 1970 do 19. 9. 1970, v ktorom navrhovateľ mal rozviazaný pracovný pomer so svojím zamestnávateľom a poberal nemocenské dávky. Druhým rozhodnutím z 21. 7. 1971 Správa dôchodkov priznala navrhovateľovi starobný dôchodok od 20. 9. 1971, čím zmenila svoje rozhodnutie z 3. 2. 1971. Tretím rozhodnutím z 20. 10. 1971 Správa dôchodkov zmenila svoje rozhodnutie z 21. 7. 1971 v časti týkajúcej sa výšky preplatku na starobnom dôchodku a predpísala navrhovateľovi k náhrade sumu 3934 Kčs ako preplatok, ktorý vznikol za čas od 1. 7. 1970 do 19. 9. 1970.

Súd prvého stupňa preskúmal len rozhodnutie z 20. 10. 1971 čo do správnosti uloženia povinnosti vrátenia preplatku z hľadiska ustanovenia § 53 ods. 2 zákona č. 101/1964 Zb., prípadne ustanovenia § 52 ods. 2 citovaného zákona. Nepreskúmal však obidve rozhodnutia Správy dôchodkov z 21. 7. 1971 v otázke správnosti či nesprávosti spätného odznenia dávky, ako aj jej neskoršieho priznania; to sú totiž okolnosti, ktoré majú vplyv aj na posúdenie otázky výšky náhrady preplatku, ak bola táto povinnosť daná.

Z ustanovenia § 53 ods. 1 zákona č. 101/1964 Zb. vyplýva, že odňatie, zníženie a zastavenie dávky sa vykoná odo dňa nasledujúceho po dni, ktorým uplynulo obdobie, za ktoré bola už vyplatená. Ak zákon vyžaduje, aby odňatie, zníženie a zastavenie (rovnako aj zvýšenie) dávky bolo vykonané, potom musí byť vydané písomné rozhodnutie podľa ustanovenia § 92 ods. 1 zákona č. 101/1964 Zb., ktoré sa stáva vykonateľné dňom doručenia, ak nie je prípustný opravný prostriedok alebo ak nemá opravný prostriedok odkladný účinok. Orgán sociálneho zabezpečenia nie je preto oprávnený celkom alebo sčasti zastaviť výplatu dávky z dôchodkového zabezpečenia, pokiaľ o zmene nebolo rozhodnuté vykonateľným rozhodnutím. Z uvedeného vyplýva, že bolo povinnosťou súdu prvého stupňa skúmať otázku, či Správa dôchodkov bola oprávnená vykonať rozhodnutím z 21. 7. 1971 odňatie a zastavenie výplaty starobného dôchodku už dnom 1. 7. 1970 (hoci za súčasného nového priznania starobného dôchodku).

V otázke nároku navrhovateľa na súbežné poberanie nemocenských dávok na čas 60 dní a starobného dôchodku treba uviesť, že nie je správny názor, že by navrhovateľovi patrila výplata dávok z titulu nároku na starobný dôchodok a súčasne výplata nemocenských dávok po skončení pracovného pomeru.

Podľa ustanovenia § 54 ods. 1 zákona č. 101/1964 Zb. sa starobný dôchodok nevypláca v tom čase, v ktorom sa oprávnenému poskytuje nemocenské, pokiaľ vláda neustanoví výnimky. Ustanovením § 58 ods. 1 bod 1 písm. a) citovaného zákona bola vláda zmocnená ustanoviť, za akých podmienok a v akej výške sa poskytuje starobný dôchodok pri zamestnaní alebo pri pracovnej činnosti v jednotnom roľníckom družstve. Na základe tohto zmocnenia vláda stanovila nariadením č. 73/1969 Zb. (a neskôr nariadením vlády ČSSR č. 2/1971 Zb.) podmienky, za ktorých sa výnimočne vypláca starobný dôchodok niektorým pracujúcim dôchodcom a súčasne v tomto vládnom nariadení stanovila aj výnimku pre poskytovanie starobného dôchodku v čase, v ktorom sa dôchodcovi vypláca nemocenské.

Podľa ustanovenia § 8 vládneho nariadenia č. 73/1969 Zb. (teraz podľa § 8 nariadenia vlády ČSSR č. 2/1971 Zb.) sa v čase, v ktorom dôchodcovi patrí starobný dôchodok (alebo jeho časť) pri zamestnaní (pracovnej činnosti), dôchodok vypláca aj keď v tom čase patrí dôchodcovi nemocenské. Citovaný právny predpis upravuje výnimočne poskytovanie starobného dôchodku tým pracujúcim dôchodcom, ktorí po vzniku nároku na starobný dôchodok a po dosiahnutí stanovenej vekovej hranice pracujú v určitých výrobných odvetviach alebo v organizáciách poskytujúcich služby obyvateľstvu, alebo ktorí vykonávajú pracovnú činnosť v jednotnom roľníckom družstve, alebo tým dôchodcom, ktorí pracujú

na kampaňových, sezónnych a iných krátkodobých prácach. Týmto dôchodcom sa starobný dôchodok vypláca aj vtedy, keď im v tomto čase patrí nemocenské.

Už samo poskytovanie starobného dôchodku pri zamestnaní je výnimočným opatrením, majúcim za cieľ zaistiť plynulý chod v určitých výrobných odvetviach, v poskytovaní služieb alebo pri kampaňových, sezónnych alebo iných krátkodobých prácach. Preto aj ustanovenie § 8 nariadenia vlády ČSSR č. 2/1971 Zb. o poskytovaní starobného dôchodku alebo jeho časti v čase, keď patrí dôchodcovi nemocenské, je výnimkou z ustanovenia § 54 ods. 1 zákona č. 101/1964 Zb. a vzťahuje sa len na tých pracujúcich dôchodcov, ktorí požívajú, prípadne požívali výhody poskytované ustanoveniami vládneho nariadenia č. 73/1969 Zb. (teraz nariadením vlády ČSSR č. 2/1971 Zb.).

Nároky tých pracovníkov, ktorí splnili podmienky pre priznanie starobného dôchodku a naďalej pracujú v trvalom zamestnaní, pričom ich pracovný pomer nie je založený na podmienkach uvedených v citovanom právnom predpise, sú v oblasti nemocenského poistenia upravené rovnako ako u pracovníkov, ktorí ešte nespĺňajú podmienky pre priznanie starobného dôchodku. To znamená, že ich nároky z nemocenského poistenia sa spravujú ustanoveniami zákona č. 54/1956 Zb. (v znení zákona č. 16/1959 Zb., zákona č. 87/1968 Zb. a zákona č. 88/1968 Zb.). Platí to aj u dĺžky podpornej doby pre výplatu nemocenského počas pracovnej neschopnosti, ktorá je ustanovením § 15 ods. 3 zákona č. 54/1956 Zb. určená všeobecne jedným rokom. Rozdiel medzi pracujúcim dôchodcom, ktorý si volil založiť pracovný pomer podľa vládneho nariadenia č. 73/1969 (teraz podľa nariadenia vlády ČSSR č. 2/1971 Zb.) a pracovníkom, ktorému vznikol síce nárok na starobný dôchodok, avšak rozhodol sa pokračovať v zamestnaní a volil si zvyšovanie starobného dôchodku v zmysle ustanovenia § 16 ods. 1 zákona č. 101/1964 Zb., je v otázke nemocenských dávok v tom, že dôchodca, ktorý si zvolil pri pracovnom pomere požívať výhody podľa ustanovenia vládneho nariadenia č. 73/1969 Zb. (teraz podľa nariadenia vlády ČSSR č. 2/1971 Zb.) poberá nemocenské dávky najviac za čas 60 pracovných dní, zatiaľ čo pracovník, ktorému síce vznikol nárok na starobný dôchodok, avšak volil si pri ďalšom zotrvaní v pracovnom pomere zvyšovanie starobného dôchodku podľa ustanovenia § 16 ods. 1 zákona č. 101/1964 Zb., poberá nemocenské dávky ako ostatní pracovníci podľa ustanovenia § 15 ods. 1 zákona č. 54/1956 Zb. o nemocenskom poistení až po dobu 1 roku, prípadne aj dlhšie (§ 15 ods. 5 citovaného zákona).

Ak teda navrhovateľ, ktorý síce splnil podmienky na priznanie starobného dôchodku, ostal v organizácii naďalej v trvalom pracovnom pomere, nepožíval výhody plynúce z vládneho nariadenia č. 73/1969 Zb., ale požíval výhody uvedené v ustanovení § 16 ods. 1 zákona č. 101/1964 Zb., potom poberal po skončení pracovného pomeru nemocenské dávky, ale nepatrila mu súčasne výplata starobného dôchodku. Nemocenské dávky mu patrili počas jedného roku, prípadne aj dlhšie (§ 15 ods. 5 zákona č. 54/1956 Zb.) ako každému inému pracovníkovi v pracovnom pomere. Preto u navrhovateľa neprichádza do úvahy použitie § 21 ods. 1 zákona č. 54/1956 Zb. o dĺžke podpornej doby; toto ustanovenie sa vzťahuje na pracujúcich dôchodcov, ktorí využívali výhody podľa vládneho nariadenia č. 73/1969 Zb. (teraz podľa nariadenia vlády ČSSR č. 2/1971 Zb.) a nie na pracovníkov, ktorým síce vznikol nárok na starobný dôchodok, avšak ktorí si zvolili zvyšovanie dôchodku podľa ustanovenia § 16 ods. 1 zákona č. 101/1964 Zb., pretože na nich sa ohľadne zabezpečenia v nemoci vzťahuje ustanovenie § 15 ods. 1 a 5 zákona č. 54/1956 Zb. týkajúce sa podpornej doby.

Z uvedeného vyplýva, že použitie skrátenej podpornej doby v dĺžke 60 pracovných dní uvedenej v ustanovení § 21 ods. 1 zákona č. 54/1956 Zb. sa použije u tých pracujúcich dôchodcov, ktorým bol starobný dôchodok vyplácaný pri súčasnom trvaní pracovného pomeru, t. j. pri pracovnom pomere zvýhodnenom podľa ustanovení vládneho nariadenia č. 73/1969 Zb. alebo nariadenia vlády ČSSR č. 2/1971 Zb., a nemožno túto výhodu priznať aj pracovníkom, ktorí síce splnili podmienky pre nárok na starobný dôchodok a jeho výplatu, avšak ostali naďalej v pracovnom pomere a volili si zvyšovanie starobného dôchodku podľa ustanovenia § 16 ods. 1 zákona č. 101/1964 Zb. Títo pracovníci majú nárok na výplatu nemocenského počas jedného roku, prípadne aj dlhšie, a pokiaľ by miesto výplaty

nemocenských dávok volili výplatu starobného dôchodku, majú možnosť v zmysle ustanovenia § 70 ods. 2 vyhlášky č. 143/1965 Zb. vzdať sa nároku na výplatu nemocenského.

Preto ak navrhovateľ, ktorý nepoberal výhody uvedené vo vládnom nariadení č. 73/1969 Zb. či nariadení vlády ČSSR č. 2/1971 Zb., ale výhody uvedené v ustanovení § 16 ods. 1 zákona č. 101/1964 Zb., poberal po skončení pracovného pomeru súbežne nemocenské dávky a starobný dôchodok, potom mu dôchodok v zmysle ustanovenia § 54 ods. 1 zákona č. 101/1964 Zb. nepatrí.

Bude preto povinnosťou súdu prvého stupňa, aby sa vecne zaoberal rozhodnutiami odporcu z 21. 7. 1971, a to čo do účinného odňatia už priznanej dávky starobného dôchodku so spätným účinkom, jej ďalšieho priznania, ako aj čo do zavinenia navrhovateľa, že mu bola dávka vyplatená neprávom (§ 53 ods. 2 zákona č. 101/1964 Zb.), a len potom znovu rozhodol, a to aj o trovách odvolacieho konania.